

Novi Matajur

Leto II - Štev. 20 (44)
UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Čedad - vlna IX Agosto 8
Tel. (0432) 7 13 86
Poštni predal Čedad šte. 92
Casella postale Cividale n. 92

CEADAD 15.-31. oktobra 1975
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
NAROČNINA: Letna 2000 ltr
Za Inozemstvo: 3000 ltr
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Za SFRJ žiro račun
50101-603-45361
• ADIT • DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Quindicinale

Sped. in abb. post. II gr./70
Poština plačana v gotovini
Posamezna številka 100 ltr

109 LET

Dne 22. oktobra letos poteče 109 let, odkar se je vršil plebiscit, s katerim naj bi se bili odločili naši predniki za priključitev k Italiji. Tu ni naš namen, da bi oporekali polnopravnost plebiscita, niti da bi kritizirali način, kako je bil ta organiziran, pač pa, da bi ugotovili, če so bile uresničene nade, obljube, pričakovanja in interesi naših prednikov, zaradi katerih so se odločili — po kroniki iz tistih časov — za kompaktno glasovanje v prid Italije.

Da bi bolje razumeli odločitev — če je že šlo za pravo odločitev naših pradedov — moramo najprej razumeti okoliščine in zgodovinski moment, v katerem je prišlo do plebiscita.

Najprej moramo vedeti, da se plebiscit ni vršil za slovensko državo in Italijo, pač pa med Italijo, ki je bila takrat v preporodu, prežeta z Garibaldijevim in Mazzinijevim duhom, ki je obetala svobodo podjarmljenim narodom in absolutistično Avstrijo, ki je imela pod svojim velikim imperijem podjarmljenih celo vrsto narodov, med katerimi je bil tudi slovenski.

Plebiscit se je vršil v obdobju, ko se je moral slovenski narod pod Avstrijo trdo boriti za svoj narodnostni obstoj, ko je bil na začetku svojega nacionalnega preporoda. Avstrija je bila tista država, ki je bila zbrisala z naše zemlje, za Napoleonom, zadnje ostanke avtonomije in demokratičnih svoboščin, ki nam jih je širokodušno nudi la v stoletjih Beneška republika. Nič ni čudno, torej, da so bili beneški Slovenci zasovražili Avstrijo in ko so upali, da se jim odpirajo možnosti za svobodni in demokratični razvoj v mladi italijanski državi — me smemo pozabiti, da to jim je bilo tudi obljubljeno — so zavrgli Avstrijo in se zedinili z Italijo.

Stoletno vživanje najširših svoboščin, zgodovinska povezanost z Beneška republika ko ter ekonomsko gravitiranje na ravnino, vse to je narokovalo, da so se naši pradedje na plebiscitu izrekli za Italijo.

Upravičeno so pa pričakovali, da bo Italija ravnala z njimi, kakor je prej Beneška republika, da jim bodo spet priznane avtonomija in pravice, ki jim jih je bila Avstrija odvzela.

Kako se je potem zgodilo, vsi vemo. «Passata la festa, gabbato il santo!» (Po praz-

niku se tudi svetnika lahko potegne za nos) pravi italijanski pregovor. Tako se je zgodilo z beneškimi Slovenci.

Mi opravičujemo izbiro naših prednikov pred 109 leti. Odločili so se za zedinjeno Italijo v dobri veri, ker so jim bile dane obljube za spoštovanje njihovih pravic, nikakor pa ne moremo opravičiti tistih, ki so jih ogoljufali, od liberalne vlade, preko fašistične do psevdodemokratičnih vlad, ki so si sledile do današnjih dni.

Teden dni po plebiscitu je «Giornale di Udine» napisal uvodni članek, v katerem so bile podane smernice, kako je treba ravnati s Slovenci, ki so prišli pod suverenost italijanske kraljevine.

Članek je priporočal postopno in mirno asimilacijo. Zagovarjal je rešitev nekaterih ekonomskih in socialnih problemov, da bi mi predstavljali dobro ogledalo za Slovence, ki so ostali izven meja kraljevine, da bi bili privlačni tudi za druge Slovence.

Zgodovinska dejstva nam pričajo, da so pozabili na rešitev ekonomskih in socialnih problemov, da niso pa nikdar zanemarili akcij in delovanja, ki je težilo, ne vedno k mirni asimilaciji, kot nam pričajo dogodki pod fašizmom in po njem.

Sodelovanje in aktivna udeležba naših ljudi v narodnoosvobodilni borbi ter naša današnja kulturna aktivnost, vedno večja narodnostna osveščenost so nam priča, da nista uspele ne mirna, ne brutalna asimilacija.

Danes, v imenu obljub, ki so bile izrečene pred plebiscitom, pred 109. leti našim prednikom in v imenu sedanje demokratične republiške ustave zahtevamo: «Dajte nam, kar nam gre!».

Izidor Predan

ZAHVALA

Kulturna društva, odbor za proslavo 30. letnice osvoboditve, Zveza beneških emigrantov in A.N.P.I. iz Benečije se globoko zahvaljujejo tržaškemu Partizanskemu pevskemu zboru za nepozaben nastop v teatru «Ristori» v Čedadu na osrednji proslavi 30 letnice osvoboditve.

Na sliki naši emigranti v Luzerni diskutirajo o svojih težkih problemih

PREDKONGRESNI SESTANKI NAŠIH EMIGRANTOV

Pred kratkim so se vršili po raznih deželah Evrope predkongresni sestanki, na katerih so diskutirali naši emigranti o njih težkem sedanjem položaju. Teh sestankov sta se udeležila tudi predsednik Marko Petrig in tajnik Ado Cont, katera sta seznanila udeležence o pripravah kongresa, ki se bo vršil v Taminesu (Belgija) 1. novembra letos, v dvorani St. Marie. Za kongres vlada med vsemi našimi emigranti veliko zanimanje.

OB PROSLAVI 30. LETNICE OSVOBODITVE

V srcih beneških Slovencev vedno žive ideali Reszistence

Izidor Predan in Mario Zuodar: Kadar ste pregnali naš jezik iz cerkva, niste napravili referendum - Luigi Bront je pozdravil udeležence v imenu A.N.P.I. - Navdušil prisotne nastop Partizanskega pevskega zbora iz Trsta

V nedeljo, 5. oktobra, smo imeli beneški Slovenci v teatru «Ristori» v Čedadu osrednjo proslavo 30. letnice osvoboditve.

Dvorana je bila polna do zadnjega kotička. Poleg beneških Slovencev, ki so prišli iz vseh dolin in vasi, smo opazili na proslavi številne goste, tako iz slovenskega kakor iz italijanskega družbeno-političnega življenja. Prisotne so bile tudi delegacije Zveze borcev iz sosednjih občin Slovenije. Kdor je želel, da bi ta naša manifestacija ne uspela, se je globoko uštel. Plakati trikoloristov, ki so napadali našo proslavo, niso nič zalegli.

Ko so ljudje še prihajali v dvorano, so ustvarili na odru pravo partizansko vzdušje harmonikar Anton Birtič ter pevec Adrija Gujon in Franko Kukovac. Nato sta prisotnim spregovorila Izidor Predan in slovenski čini, Mario Zuodar pa v italijanščini. Ob začetku sta govornika dejala, da je letos vsa Evropa, Italija in naša dežela svečano proslavila 30. letnico osvoboditve in da bi bilo čudno, če bi jo ne proslavili tudi mi, beneški Slovenci, ki smo toliko pretrpeli pod fašizmom in toliko prispevali za osvoboditev. Poudarila sta, da sovпада

proslava z 32. obletnico najpomembnejše bitke in zmagave beneških partizanov, ki so jo izvoljevali proti močnemu sovražniku 6. oktobra 1943 pri Dolenji Mersi.

Nato sta orisala fašistično preganjanje in trpljenje beneškega ljudstva pod Mussolinijevo diktaturo ter upor beneških Slovencev, ki se je začel mnogo časa prej, ko je kapitulirala Italija.

Med drugim sta navedla primer Črnega vrha, kjer se je bila uprla fašizmu cela vas in so razjarjene žene razdejale občinski sedež v Podbonescu.

Nadalje sta govorila o boju zavednih duhovnikov za ohranitev slovenskega jezika, ko ga je fašizem 1933. leta pregnal iz cerkva. Takrat niso duhovniki dobili razumevanja in podpore niti pri višjih cerkvenih oblasteh, katere so se bile strahopetno udale režimu.

«Ko danes zahtevamo priznanje naših pravic, nam odgovarjajo nekateri, ki so poddedovali oblast za fašizmom, da bi bilo potrebno o tem napraviti referendum med našim ljudstvom. Tem ljudem moramo takole odgovoriti: «Kadar ste prepove-

I. novembra letos bo v Taminesu (Belgija) II. kongres Zveze beneških emigrantov

Na kongresu bodo prisotni predstavniki naših emigrantov iz cele Evrope

dali in pregnali naš jezik iz cerkva, niste vprašali za mnenje našega ljudstva, niste napravili referendum!» Ob teh besedah je dvorana zaploskala.

«Zaradi preganjanja in mnogih krivic NOB ni našla naših ljudi nepriljubljenih, sta nadaljevala govornika. «Tako po kapitulaciji Italije se je ogenj upora razširil od Kolovrata do Režije.

Ustanavljale so se prve partizanske čete, ki so kmalu narastle v bataljone. Imeli smo svoje mrtve in ranjene, borce, ki so prelili svojo kri za svobodo, proti krivicam, za boljše življenje preživelih.

Naša Benečija je dala tudi narodnega heroja, Marka Redelonghija, ki je junaško padel na Kobariškem».

Nato sta se Predan in Zuodar dotaknila povojnih diskriminacij, kot na primer procesa proti Beneški četi in drugih. Rekla sta, da italijanska vlada ni izpolnila obljub, ki jih je po končani vojni izrekel njen predsednik Ferruccio Parri. Političnim pritiskom se je priključil še gospodarski pritisk, ki je privedel do masovne emigracije.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Alojz Tedoldi podaja poročilo sekcije naših emigrantov v Luzerni

I milioni alla Società Sciovie del Matajur

Vi ricordate, cari lettori, la rabbia del presidente della Comunità montana delle Valli del Natisone, sig. Angelo Salvagno, quando pubblicammo la notizia nel nostro giornale, del 15 - 30 giugno di quest'anno, nella quale affermavamo che la Comunità aveva deciso di elargire 50 milioni di lire alla società privata sciovie del Matajur?

Allora il Sig. Salvagno ci accusava in una lettera, da noi pubblicata nel numero 14(38) del 15-31 luglio 1975, di aver trapeolato notizie che non hanno fondamento alcuno di verità. Inoltre ci accusava di malafede e minacciava di ricorrere a vie legali, se non avessimo smentito la notizia.

Non la smentimmo e i fatti ci hanno dato ragione. Infatti nell'assemblea della Comunità montana, tenutasi a S. Pietro al Natisone (a dire il vero molto movimentata e ridotta, in quanto mancava quasi la metà dei consiglieri) si è ritornato sull'argomento e il presidente ha ottenuto la soddisfazione di poter finanziare la società sciovie del Matajur con il denaro avuto dalla Regione per un programma straordinario di opere ed interventi, ai sensi della legge regionale n. 29.

Nell'articolo «incriminato» del giugno scorso scrivemmo, fra l'altro, che si dimenticava che ci sono ancora tanti nostri paesi senz'acqua, per non parlare di altre carenze!

Ora, che ci viene confermata la notizia che alla suddetta società verranno attribuiti 35 milioni, torniamo ancora a richiamare l'attenzione delle autorità preposte sul disagio in cui versano alcuni nostri paesi per la mancanza di servizi più elementari e nello stesso tempo invitiamo gli organi di controllo a verificare se col denaro del «Pronto Intervento» si possano finanziare società private.

Per concludere, pensiamo che l'attuale Consiglio della Comunità non aveva più il diritto morale, né giustificazione politica per riunirsi e decidere sui problemi così delicati, in quanto i consiglieri sono decaduti dal mandato dopo il 15 giugno scorso.

Vorremmo sapere, quanto tempo dovremo aspettare ancora, perché vengano costituiti nuovi organismi della nostra Comunità Montana?

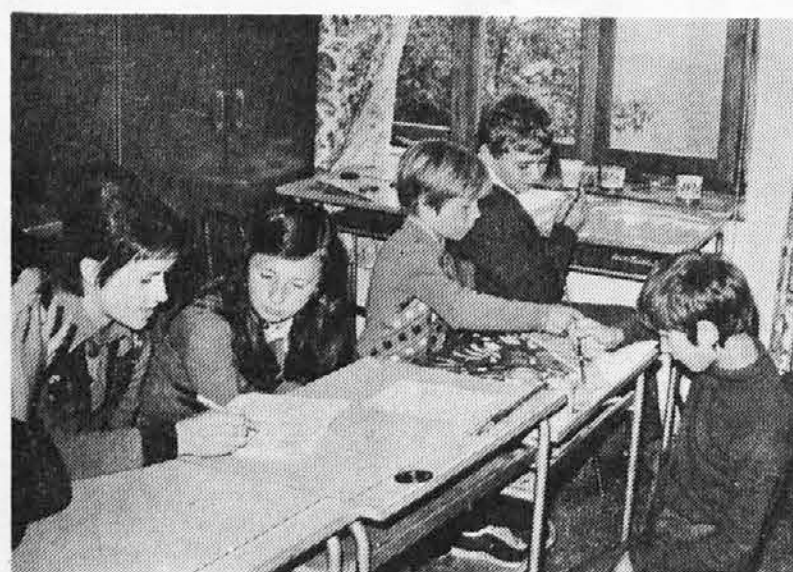
Prof. Beppino Krizetič, direttore «Mlade brieze» se je dal slikati z najmlajšimi otroki

Lori Tomasetig in otroci se pripravljajo na veselico «Mlade Brieze»

Otroci «Mlade brieze» težko čakajo na kosilo

Učiteljica Ada Tomasetig popravlja spise: prvi pišejo, drugi rišejo

ŠE SLIKE IZ «MLADE BRIEZE»

S. Pietro al Natisone - Špietar

Hotel Belvedere

BENEČANSKI KULTURNI DNEVI 1975 - 1976

3° Ciclo "Benečija: l'Uomo e l'Ambiente"
(Človek in Okolje)

Programma

17 ottobre 1975

dott. prof. Guido Barbina
docente di Geografia linguistica all'Università di Udine

Aspetti antropo - geografici della Slavia italiana

Geografski aspekti Beneške Slovenije

14 novembre 1975

dott. Raimondo Strassoldo
dell'Istituto di Sociologia internazionale di Gorizia

Aspetti sociologici nella realtà della Slavia italiana

Sociološki aspekti beneške stvarnosti

19 dicembre 1975

dott. prof. Livio Poldini
ordinario di Botanica all'Università di Trieste

Le risorse ambientali della Slavia italiana

Naravna bogastva Beneške Slovenije

23 gennaio 1976

dr. ing. Dušan Ogrin
professore alla Facoltà di Biotechnica dell'Università di Lubiana

Protislovja sodobnega prostorskega razvoja in krajske kulture

Contraddizioni dello sviluppo territoriale contemporaneo e della cultura paesaggistica

20 febbraio 1976

dr. prof. Vladimir Klemenčič
direttore dell'Istituto di Geografia dell'Università di Lubiana

Prostorski učinki emigracije

Gli effetti dell'emigrazione sull'ambiente

5 marzo 1976

Tavola rotonda:

dr. Matjaž Jeršič
dell'Istituto di Pianificazione Territoriale di Lubiana
arch. Giovanni Pietro Nimis
dell'Istituto Studi Territoriali di Pordenone

Aspetti di assetto territoriale della Slavia italiana

Smernice za teritorialno ureditev Beneške Slovenije

26 marzo 1976

dr. prof. Darko Bratina
incaricato di Sociologia Economica all'Università di Trieste

Etniche peculiarità Beneške Slovenije

Le particolarità etniche della Slavia italiana

23 aprile 1976

dr. prof. Svetozar Ilešič
dell'Accademia Slovena delle Scienze e delle Arti

Vloga Beneške Slovenije med sosednimi pokrajinami

Il ruolo della Slavia italiana fra le regioni confinanti

14 maggio 1976

dr. Stane Bernik
direttore della rivista «Sinteza» di Lubiana

Oblikovanje naselij v Beneški Sloveniji

La formazione degli insediamenti nella Slavia italiana

11 giugno 1976

dr. prof. Nace Šumi
direttore dell'Istituto di Storia dell'Arte dell'Università di Lubiana

Likovna kultura v Beneški Sloveniji

I valori culturali-artistici della Slavia italiana

OB PROSLAVI 30. LETNICE . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

A tudi v emigraciji so se beneški Slovenci organizirali v svojo emigrantsko organizacijo in iz tujine zahtevali pravico do dela doma in pravico, da samostojno živijo in se razvijajo kot Slovenci.

«Kakor v narodnosvobodilni borbi se moramo še danes boriti za svoje pravice. Naša borba se nadaljuje, čeprav v drugačnih oblikah. Danes se borimo s sredstvi, ki manj jih dajejo na razpolago zakoni italijanske demokratične republike.

Kakor se je bil razširil v narodnosvobodilni borbi ogenj upora proti nacifašizmu, tako se je razširila naša kulturna dejavnost od Kolorata do Režije, katera teži samo za tem, da bi se ohranili in razvijali kot Slovenci!» sta poudarila govornika. Na koncu sta še izrazila zadovoljstvo za nedavni italijansko-jugoslovanski sporazum o ureditvi meja, ki bo odprl nove perspektive za sodelovanje v interesu obeh narodov in svetovnega miru.

Pozdrave pokrajinske Zveze partizanov A.N.P.I. in njegove čedajske sekcije je prinesel učitelj Bront, ki je pozdravil prisotne tudi v imenu federativnega sveta odporniškega gibanja v Cedađu. Na njegov poziv so počastili prisotni z enominutnim molkom spomin nedavno ustreljenih španskih antifašistov.

Čeprav so prisotni sledili z velikim zanimanjem izvajanje govornikov in jih nagradili z burnimi aplavzi, je bila najbolj pričakovana zadnja točka proslave, nastop Partizanskega pevskega zbora iz Trsta. Prisotnim je zbor predstavil Izidor Predan, ki je omenil, da gre za največji partizanski pevski zbor v Evropi, ki je imel pod vodstvom dirigenta Oskarja Kjudra celo vrsto pomembnih nastopov doma in v tujini.

Da je koncert Tržaškega partizanskega pevskega zbora navdušil napolnjeno dvorano občinstva, je premočno povedano. Kratkotrajno je očaral vse prisotne.

Prinesel je v Benečijo novo, partizansko pomlad. Aplavzov ni bilo konca. Koncert in proslava je zbor zaključil z Internacionalno, ki je grozno odmevala v dvorani.

Osrednja proslava 30. letnice osvoboditve, ki so jo organizirali beneški Slovenci, je popolnoma uspela, kar pravi, da še vedno živijo v srcih naših ljudi ideali Rezistence in da so pripravljene se boriti za priznanje tistih pravic, za katere so se borili in umirali naši borci!

OGLAS

Znano založništvo v Vidmu išče uradnico (uradnika) s slovensko diplomom. Dobra plača. Za informacije se obrnite na uredništvo «Novega Matajura».

PUBBLICITÀ

Nota Casa editrice di Udine cerca impiegata (impiegato) purchè diplomata in lingua slovena. Ottimo trattamento economico. Per informazioni rivolgersi alla redazione del «Novi Matajur».

SAMO PAR BESED ZA UVOD .....

Drage bralke,

najbrž Novi Matajur najprej prelistate, preden se lotite branja. In ko ste prelistavale to številko, vam je oko prav gotovo obstalo na novi rubriki, ki sem jo na idejo in pobudo glavne urednika začela urejati jaz.

Leto, ki mu ta čas odštevamo prve jesenske dni, je bilo proglašeno za naše, žensko leto. Delavnosti, ki so potekale v tem okviru so dosegle svoj višek s konferenco OZN v Mehiki, kjer so se obravnavala vsa ženska vprašanja. Katera? Predvsem to, da se ženske premalo vključujejo v družbeno življenje. Le pomislimo, da vse ženske sestavljajo dobro polovico človeštva!

S svetom, ki v njem polovica ljudi ostaja zunaj odločanja o bistvenih življenjskih zadevah je verjetno nekaj hudo narobe. Vedeti moramo, da vloga ženske ni samo tista, ki jo ima v družini. Ženska si mora tudi drugače zagotoviti popolno udeležbo v izobraževanju, v socialnem, ekonomskem in političnem življenju. Res je, da imajo ženske v glavnem več dela kot moški. Predvsem delo doma v gospodinjstvu in skrb za otroke jih obremenjujeta bolj kot moške. Če pa k temu prištejemo še delo v službi, ostaja povprečni zaposleni ženi le malo časa. Ta dvojna ali trojna obremenjenost je glavni krivec za neudejstvovanje ženske v družbi. Kljub temu pa moramo poudariti, da je danes čas emancipirane ženske v pravem pomenu besede. Torej take, ki se skuša uveljaviti sama, ki se svojih problemov sama loteva in ki jih skuša samostojno rešiti. No, pa pustimo to za enkrat.

Hotela sem vam povedati nekaj misli o tem, kaj danes ženska je. Toda namen tega mojege pisanja je opozoriti vas na naš novi kotiček. Prvi začetki so tu - a z vašo pomočjo, drage bralke, in seveda z vašimi predlogi, bo ta stran postala takšna, kakršno si želite ve, ki jo berete. Mi pa bomo storili najboljšo po svojih močeh.

KMEČKI KRUH

Ze veste, da je sila moderno postreči družini z doma pečenim kruhom? Nekdaj so si kuharji izmišljali slastne in nove recepte za pripravo razkošnih jedi, danes pa obujajo spomine na stare, dobre čase in vlečejo iz pozabe recepte naših babic. Pravijo, da je prav preprosto speči domači kruh. Pa poizkusite še vi!

PA ŠE NEKAJ NASVETOV ZA VSAKDANJO POTREBO

Limona pomaga tudi pri slabosti. Če vas boli želodec in vam je slabo, popijte malo limonovega soka in videli boste, da pomaga.

Posebno otroci čevlje neverjetno radi odrgnejo. Pri rjavih čevljih si pomagamo tako, da odrgnine premažemo z jodovo tinkturo in izginile bodo.

Od tega kakšna je moka, bo odvisno kakšen bo kruh. Če je moka groba, vsebuje več vitaminov.

Mogoče boste dobili moko v mlinu ali pri sorodnikih na deželi. Najlažje spečemo kruh s kvasom.

Če dodamo kvasu mleko, bo kruh boljši. Testo mora shajati čez noč. Kako pečemo? Uporabljamo samo sestavine, ki imajo sobno temperaturo. Tudi kuhinja mora biti enakomerno topla. To kočino le počasi dolivamo moki, testo pa dobro prenetemo, da se loči od skled. Potem ko testo počiva in vzhaja, segrejemo pečico na najvišjo temperaturo.

In kdaj je kruh pečen? Ko votlo zadoni, če s členkom potrkamo na dno.

Potrebujemo: 1/4 l mleka, 100 g pšenične moke, kvas, 600 g grobo mleto pšenične moke, 480 g ržene moke, 240 g rženih zrn, 1 žlico soli, 200 g prekajene slanine, 2 veliki čebuli, maščobo.

Mleko, 100 g moke in kvas zmešamo, pokrijemo in postavimo čez noč na toplo. Naslednji dan dodamo še ostale sestavine, sol, 3/8 l vode (mlačne, dolivamo jo počasi), ter prepražene kocke čebule in slanine. Vse skupaj zgnetemo v testo. Oblikujemo štruco, jo položimo na namaščen pekač in pokrijemo.

Ali vam smrdi soba po dimu in tobaku? Prižgite nekaj sveč in jih pustite goreti. Sveče bodo upile neprijeten vonj.

— Se tole skledico bom vzela, dodajmo ji ščepec cikorije. Juha se bo obarvala temnejše, okusa pa ne bo spremenila.

— Se tole sledico bom vzela, ker je mucek navajen, da pije iz nje.

— Ne, se je uprl kmet, te pa ne dam. Zaradi nje sem v zadnjem času prodal že šest mačk...

DOBRA KUPČIJA

Ljubitelj starin je opazil pred kmečko hišo dragoceno starinsko skledico, iz katere je maček lizal mleko.

Premagal je svoje raburjenje in rekel kmetu:

— Kako srčkan mucek.

Ali mi ga prodaste?

— Zakaj pa ne! je rekel kmet in kupčija je bila sklenjena.

Vas pozdravlja

vaša

Sahava

PIŠE
PETAR
MATAJURAC

KAKUO SMO SE ŽENILI U STARIH CAJTIH III.

Kot sem vam že povjedu, je bla Terezija srednje postave, ne majhana, ne velika. Črne lase je imjela spletene u kite, ki so ji segale do pasu.

Tudi oči je imjela črne, velike, ljep izoblikovan, dolgolica obraz, majhan nuos in majhne ustava. Na en žlah mi je bla ušeč.

«Buog bodi hvaljen!» sem jau sam sebe, «da ni ena garda krodja!» «Nu, sada jo vidiš! Tale je naša Terezija!» jo je predstavila mati.

Kadar sem jo zagledu na zadnji štengi, ko je paršla iz kambre dol, je bla usa bljeda. Ko jo je mati predstavila, je postala usa ardeča, kakor da bi ji biu zagoreu obraz.

«Dobar dan!» je jala. Nje glas je biu zlahtno tanak. Pozdravila je mojega tata in mamu. Ko je paršla do njih, je s kikljo pomjerala hišo, takuo jo je imjela dugo! Potle sem sedeu in nisem vjedeu kaj sem sedeu in isem vjedeu kaj storiti. Spotljiivo je gledala pred se. Use oči so ble obarvene na naju dva. Dug moment tihe napetosti. Takrat zagarmi muoj oče:

«Nu, junac, ki čakaš?» Okorno sem se zadaru, se ji parbližu in ji dau roko. Muče sma se gledala. Všeč mi je bla.

«Nu, al sta si ušeč eden drugemu?» uprašala nje tata. Nisma odgovorila. Le muče sma se gledala.

«Al odgovoriš, al te mahnem!» je spet zarju muoj tata. Besjeda mi ni mogla priti iz garla.

«Al si omuteu?» me je uprašala mati. «Al ti je ušeč?»

Tedaj sem zarju: «Jaaa!» «Pa tebe, Terezija, ti je ušeč?» jo uprašala nje mati. «Ja!» je tiho, sladko odgovorila.

Potle se je usedenla blizu nje mame. Parjela se je za kito in jo začela ovijati okuo-

le parsta. Pod čelam me je pogledovala. Zastonj, da vam povjem, da so ble tudi moje oči samuo za njo.

«Kada se puojde zapisovat okliče?» je prelomu tišino muoj oče. Mudilo se mu je, še buj ku mene. Bau se je zgubit kravo in Globočak.

«Saj se ne mudi takuo, naj se spoznata!» mu je odvarnu Tinac.

«Saj sta se spoznala in povjedala, de sta si ušeč eden drugemu», je silu naš te stari in nadaljeval: «Za doto sem še njeiki pozabu».

«Nič nisi pozabu. Za use smo se zglihali. Ne stuoj biti požeruh!» je no malo jezno odguoruu Tinac.

«Nisem požeruh, a navada je navada?»

«Kajšna navada?» «Je navada, da kadar pride nevjestu u hišo, parnese po eno srajco usem moškim, ki živijo u tej hiši, ženskam pa po eno kikljo».

«Damo vam, kar smo vam objubil in nič vič. Pusti stare navade na stran!» se je uparu Tinac.

«Kakuo, da ne daš. Še sreče ni, če se ne spoštuje starih navad».

«Daš, ali pa vam jo pustimo. Tajšan puob, kot je naš z dobro kumetijo, ušafa še kaj buojšega!» je arju muoj tata.

«Ti nas žališ! Tudi naša Terezija ušafa lahko kaj buojšega in nima obedne sile, da bi se sada možila. Kar smo vam objubili je zadost. Za tajšno doto bi usak rad popadu».

«Pa daržajte jo!» je zaueku tata.

«Dajte jim srajce, dajte jim kiklje, prava rječ. Kaj se bojite da boste prepadu!» je joče izgovorila Terezija. Tedaj sem zastopu, da sem ji zarjes ušeč. Dau sem si korajžo in tudi jast spregovoriu:

«Tata, nečjemo srajc in

kiklji, jast jo poročim usedno!».

«Ne, ne, nismo takuo buogi, damo vam srajce in kiklje!» je popustiu stari Tinac.

«Ne, jih nečjemo, jih nimamo potrjebo!» Se je sada obarnu muoj tata.

«Pač, damo vam jih!» je silu Tinac.

«Ne in ne!» je odvarnu naš.

«Nu, kaj se bota kregala pa za tuole sada. Napravimo kot je stara navada, pa konec besjedi. Sada Tinac nalij vino u glaže, da popijemo na zdravje noviču!» je kuazala Terezijna mati. Tinac jo je bugu. Napunu glaže in potle smo usi pili. Ko je bla buča prazna, je paršla druga na mizo. Naši in Janezovi so si dajali roke in se objemali, le jast in Terezija se nisma še dotaknila. Potle je Tinac parjeu mojega tata pod pasko, ga pelju u kljet in tam sta se ga napila. Potle mu je pokazu hljev in kravo, ki homo dobili za doto. Potle sta se dugo pogovarjala o djelu, o kumetjah, kaj in koliko blaga pardjelažo in tako naprej. Oče je biu pozabu na žvino in na govedarjenje doma, takuo da ga je muorla mati poklicat.

Veselo smo se pozdravili. Tereziji sem ji jau samuo zbuogam in ji objubu, da jo pridem preca snubit.

Drugi dan sem šu klatii kostanj. Oče in mati sta ga pobjerala pod mano. Biu sem veseu, da sem cjeu dan prepjevju.

«Tič videu tičico, zatuo prepjeva!» je jau oče materi.

Težkuo sem čaku, kada pride četartak. U naših starih cajtih smo snubili samuo ob četartkih in sabotah. Petak je biu za udovce.

Paršu je četartak. Biu je doug, da nisem mogu učakat večera.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

SV. LJENART

Demografsko gibanje v zadnjih 4 mesecih (od 1. junija do 30. septembra)

V zadnjih štirih mesecih smo imjeli u našem kamunu naslednje demografsko gibanje:

Rodili:

Terlicher Mariapia iz Gorenje Mjerse, Tomasetig Simona iz Dolenje Kosce, Gariup Andrea iz Skrutovega, Vogrig Cristian iz Gorenje Mjerse, Simaz Laura iz Dolenje Mjerse in Campanella Massimiliano iz Skrutovega.

Oženili:

Qualizza Giuseppe iz Kravarja in Nives Vogrig iz Klodiča, Iussig Gianpietro iz Ažle in Podrecca Francesca iz Skrutovega, Jussa Sergio iz Petjaga in Clinaz Elsa iz Jesičjega, Blasutig Piergiorgio iz Podbonesca in Visin Loretta iz Gorenje Mjerse, Blancuzzi Marco Giuseppe iz S. Giovanni al Nat. in Bledig Daniela iz Utane, Ruttar Francesco iz Jesičjega in Piras Demetri Angela iz Sardinje.

Umarli:

Gariup Petar iz Dol. Kosce (83 let), Qualizza Rafael iz Kravarja (70 let), Comensig Luigia iz Skrutovega (65 let), Zorzutti Luigi iz Gorenje Mjerse (61 let), Leban Anna iz Dolenje Mjerse (76 let), Predan Amalia iz Kravarja (88 let), Trusgnach Rodolfo iz Dolenjanega (52 let), Carlign Paolina iz Ošnjega (65 let), Simaz Giuseppe iz Seuca (64 let) in Sibau Leonarda iz Jesičij, ki je umarila u Belgiji, (Komun Gilly), stara 52 let. Kot po navadi, je zmjeraj vič tistih, ki nas zapustijo, kot tistih, ki pridejo na svjet.

DOLENJANE

U srjedo, 8. oktobra, je umarila u čedadskem špitalu Terezija Rucli, Zefova iz naše vasi - stara je bla 87 let.

Nje pogreb je biu v Kosci u petak, 10. oktobra popudne. U kratkem cajtu je izgubila Zefova družina tri svoje drage.

GRMEK

NAS ATLET CIKLIST CLAUDIO QUALIZZA DJELA ČAST NASIM DOLINAM

Claudio Qualizza iz Ljes je mlad športnik, pred katerim trepetajo najmočnejši ciklisti.

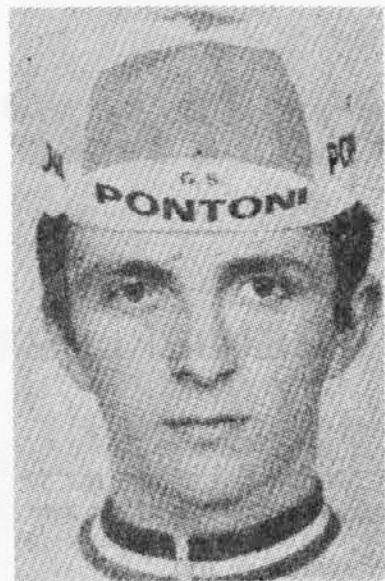
Če prideš k njemu in ga pouprašiš, koliko pokalov (kop) je dobiu od kar leta, ti bo lahko odgovoril: «Tudi, če si močjan, jih težkuo poneseš u koši!». Najbolj so mu useč tekme. Dobar je u briegu in raunini. Prijatelji, ki hodijo gledat njega letanje, pravijo, da gre hitro kot strela, kot blisk. Njega ime poznajo ljubitelji kolearskega športa v Italiji in Sloveniji, saj je ljetu že dva-

krat na tekmi «Alpe Adria», ki se zaključil v Ljubljani.

Mladi Claudio je narbuj lepou pokazu kaj zna in kaj je kopac u nedeljo, 5. oktobra, u Rovigu.

U Rovigu je letalo 72 ciklistov za trofej «Tricolore». Zbrani so bli najboljši, ki so se dostojno tukli za parvo mesto, a use je prehiteu mladi Qualizza, ki je prišel na traguard, kakor da bi ga prinesel veter. Pot, ki je bla duga 151 km, je prevozu v 3 urah in 25 minutah, kar je povprečno 45 km na uro.

Te nove zmage Claudia Qualizza se veselijo ne samo prijatelji in ljubitelji kolearskega športa, ampak usi beneški Slovenci. Ponosni smo na svojega atleta in mu želijo še puno zmag.

Claudio Qualizza

MALI GRMEK

Umarla je Celesta Vogrig

Tako je hitro zmanjkala, kakor da bi jo biu kdo ukradu. U nedelja zvečer smo jo še videli, ko je presajala rože. Slabo jo je parjelo u pandjejak, 6. oktobra, zjutraj. Hitro so jo odpeljali u čedadski špitalu, kjer pa ji niso mogli nič pomagati. Umarla je u torak, 7. oktobra.

Rajnika Celesta Vogrig, poročena Feletig - Nemcova - je bila pridna in poštena žena. Potle, ko je zgubila mladega sina u cjestni nesreči, ni bila vič pri pravem zdravju.

Nje pogreb je biu na Ljesah u srjedo, 8. oktobra, popudne. Družini in zlahti izrekamo naše globoke sožalje.

VODOPIVEC

U pandjejak, 29. septembra, se je oženu naš vaščan Renato Chiabai, star 32 let. Poročiu se je u Lecce in parpeju damu nevjesto, ki se kliče Mazzotta Luigia, stara 28 let.

Novičam želimo puno sreče in veselja.

Franco Clodig in Ennio Marinig sta šla loviti ribe - ujela pa sta sarno

Pred kratkem sta se pobrala proti rjeki Franco Clodig in mali Ennio Marinig. Imjela sta uso parpravo, da bi lovila ribe. Tudi njih že-

lja je bila, da bi parnesla gospodinjam cvrjet postrve. Nista bla srečna za ribe, ulovila pa sta to dujo kozo, sarno, ki se je paršla hladit in počivat u vodu, potle ko so jo psi lovili. Ni bluo potreba tarnaka, ujela sta jo u roke. Na veliko začudenje domačih jagru sta jo potle nosila po Klodiču.

Sarna je bla zlo ljepa in se je Franku usmilila in zatuo jo je spustu. Odkakala je veselo u hrib. Al se je bluo takuo zgodilo, če jo je biu ujeu kajšan jagar, namesto ribiča,

Podbonesec

Tragična smart mladega imprezarja iz Ruonca Eksploziv mu je eksplodiru v avtu

Mladi gradbenik, Romano Marseu (star 35 let), je tragično končal svoje življenje.

U četartak, 9. oktobra, pozno popoldne, je peljal iz Podbonesca proti Ruoncu u svojem avtu Fiat 132 eksploziv, ki naj bi mu biu služu u svojem delu.

Ko je privozu na ovinek «Lahove» v Dolenjem Ruoncu, je zletev u zrak. Kakuo je prišlo do eksplozije, ni znano. Avtomobil je razneslo na drobne kose, buogega Maršjela pa so ušafali kumetje kajšnih 50 metru od nesreče.

Biu je oženjen z Adriano Domenis, katera mu je rodila tri sinove: Alberto star 8 let, Giorgio 7 in najmlajši ima 5 let.

Ljudje se uprašajo, kakuo je moglo priti do tragedije, ko je biu Maršeu poznar kot dobar ekspert v eksplozivih.

Tako hudo prizadeti družini izrekamo naše globoke sožalje.

GORENJI MARSIN

Umarla je mama našega gospuoda fajmoštra

U pandjejak 6. oktobra je biu u Tarčetu pogreb Giuseppe Klinion, uduove Špekonja.

Po kratki boljezni je umarila u videmskem špitalu. Rajnika Pina je bla stara 74 let in je bla mati gospuoda Nina Špekonja, fajmoštra u Marsinu.

Pa je puno poznana, pridna in poštena žena.

Gospuodu Ninu in usi zlahti izrekamo naše globoke sožalje.

SREDNJE

DOLENJI TARBI

U pandjejak, 29. septembra, je na hitro umarila naša draga vaščanka Lidia Durjavig - Tončjuva. Imjela je komaj 56 let.

Nje pogreb je biu pri Sv. Pavlu u torak, 30. septembra.

DOL. TARBI

V zadnji številki Novega Matajurja smo pisali, da sta v Dolenjem Tarbju praznovala srebrno poroko Paskal in Pina Duriavig u torak 16.

MLADINSKO SREČANJE NA KAMENICI

U nedjejo, 5. oktobra, se je zbralo na Kamenici puno te mladih, puobu in čeč. Lepuo je bluo videt, da so se puobje in čeče pomjerali u nogometu (calcio). Zadost so ble dobre in pridne čeče, če so nataknilo puobam en goal.

Srečanje so zaključili z raztegovanjem harmonike in «pastasciutto».

SPJETAR

In le bojo dali milijone za matajurski skilift!

Al se spominjate, dragi brauci, kakuo se je biu «razjezu» predsednik Nediške gorske skupnosti, gospod Angelo Salvagno, kadar smo pisali, da so dali 50 milijonov lir za privatno družbo «Società sciovie del Matajur». Naši gorski skupnosti je bilo dodeljenih 202 milijona lir za opravitev najbolj potrebnih del.

V Novem Matajurju od 15-30 junija letos smo ostro kritizirali odločitev Skupnosti, da daje denar, ki smo ga dobili za naše potrebe, privatnim družbam, ko je tarkaj naših vasi še brez pitne vode, da ne govorimo o drugih pomanjkanjih.

Predsednik Salvagno se je biu «razjezu» in nam očitu, da pišemo lažnive novice in nam je s pismom, ki smo ga publicirali v Novem Matajurju od 15-31. julija, grozi, da nas bo tožu, če ne prekličemo novice!

Na žalost, naša novica je bila resnična. Na sestanku gorske skupnosti 3. oktobra letos so sklenili, da bojo sovercionirali družbo «Sciovie del Matajur» s 35 milijoni lir. In to so sklenili ljudje, ki nimajo več moralne pravice, da bi zastopali naše gorsko skupnost, ker so propadli po 15. juniju.

Najnaši ljudje sodijo o resnosti najbolj kvalificiranih voditeljih dosedanjega sveta naše gorske skupnosti!

septembra. Na sliki, ki je bila posneta istega dne, se smejeta srečna in vesela, kakor pred 25. leti. Sinovi in prijatelji jima želijo še dosti srečnih in veselih let skupnega življenja.

SOVODNJE

TRČMUN

Preimak se ne bo zgubiu

Kadar par nas ima potrebno družina voziti zeta u hišo, gleda ja, da je pametan in pošten, a gleda tudi na preimak.

Hišni gospodar, ki parpeje nevjesto u hišo, če se mu rodijo samuo čeče, pravi: «Use pru in lepou, so pametne in pridne, a škoda, preimak se zgubi. Muorali bomo voziti zeta.

Rjedko se zgodi, da se u zameta dva, ki imata glih, kompanjan preimak.

Pa se je le zgodilo.

U soboto, 27. septembra, sta se poročila u ljepi in sugestivni Landarski jami Petar Vogrig - perit iz naše vasi in uradnica (impiegata)

Elda in Petar Vogrig sta se poročila v Landarski jami

Elda Vogrig iz Seuca. Naj jim Buog da čičice alj puobje, preimak se ne zgubi. Prijatelji pa jima želijo iz usega srca, da bi imjela puno puobju in čičic, da bi razsajali po njih hiši, da bi usi skupaj srečno živeli in se veselili.

Tem voščilom se pridružuje pevski zbor «Rečan», katerega članica je bla Elda puno ljet.

Najboljša voščila izražala bladim novičam tudi «Novi Matajur».

DREKA

DEBENJE

Bokser Gianni Tomasetig K. O.

Dost jih je zvarnu Gianni Tomasetig, dokjer je boksu? Puno, saj je biu z njega veliko postavo strah za bokserje. Al veste, kaj se mu je sada zgodilo? Paršla je mlada in ljepa čeča, ki ga je vargla K.O.

Pustimo škerce na stran. Naš Gianni se je oženu z Baluš Grazielo iz Čedada, katere starši so iz Gorenjega Tarbja.

Poročila sta se u Carrari u soboto, 11. oktobra.

Zlahta in parjatelj jima želijo puno sreče in veselja u njih skupnem življenju.

TIPANA

PLATIŠČA

U soboto, 20. septembra, je umer ospod Berra Egidio iz naše vasi. Sarce mu je na hitro odgovjedalo. Umeru je u njega hotelu. Podložli so ga u nedeljo, 21. septembra. Rajnik Berra je biu puno poznar, saj je biu dobar komerčjant. Zapušča ženo, minika puoba, bratre, kunjade in navuode.